

ΜΕΓΑΛΗ
ΟΡΘΟΔΟΞΗ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ
ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΤΟΜΟΣ 3

Άνσελμος - Βαρθολομαίος άγιος

Άγιος Απολλινάριος, λεπτομέρεια από ψηφιδωτό (6ος αι.), ναός Αγίου Απολλινάριου in Classe, Ραβέννα

Βιβλιογραφία:

AASS Novembris, Bruxellis 1902· Βασίλειος Β΄, *Μηνολόγιον Ἑλληνικόν*, PG 117· Drake, M.W., *Saints and their Emblems*, New York: Burt Franklin 1971· Macaire moine., *Le Synaxaire. Vie des Saints de l'Église orthodoxe*, τ. 5, Thessalonique: To Perivoli tis Panagias 1996· Παπαληιοπούλου-Φωτοπούλου Ε., *Ταμείον Ανέκδοτων Βυζαντινών Ασματικῶν Κανόνων*, Αθήνα: ΣΔΩΒ 1996· Ρούσσος, Β. (αρχιεπ.), *Ἡρώες του Χριστιανισμού*, Αθήνα: Καθολική Εκδόσις 1940.

2. Βαλεντίας (Apollinare ή Aponay da Valence, 453-520). Γεννήθηκε στη Vienne της Γαλλίας, από οικογένεια ευγενών. Σε ηλικία 20 ετών χειροτονήθηκε ιερέας και το 486, 33 ετών, διορίστηκε επίσκοπος Βαλεντίας στη Γαλλία. Η επισκοπική έδρα της πόλης ήταν κενή για πενήντα χρόνια περίπου, μετά την πολυετή έκλυτη θητεία του επισκόπου Μαζίμου. Ο Απολλινάριος περιόρισε τις καταχρήσεις, αποκατέστησε τον ηθικό βίο και επανέφερε την επισκοπή στην παλαιά της αίγλη. Πέθανε 60 ετών, μετά από 34 χρόνια επισκοπικής θητείας. Η μνήμη του τιμάται από τη Δυτική Εκκλησία στις 5 Οκτωβρίου. P.MOR – S.SAUL.

Βιβλιογραφία:

Olivato, R., *Sacrarī, santi patroni e preghiere military*, Padova: Messaggero 2009· Vago, Maria, *Piccole storie di grandi santi*, Padova: Messaggero 2007· Lazzarin, Piero, *Il libro dei Santi. Piccola enciclopedia*, Padova: Messaggero 2007·BS.

Απολινάριος. Όσιος Δυτικής Εκκλησίας († περ. 827). Ηγούμενος του

Μοντεκασίνο. Ενίσχυσε τη μοναστική πειθαρχία και πύξησε την περιουσία της μονής, με δωρεές εκ μέρους των ευγενών της περιοχής. Λέγεται ότι χάρη στο σημείο του σταυρού, περπάτησε πάνω στα νερά του ποταμού Λίρι με θαυμαστό τρόπο. Δεν περιλαμβάνεται στο Ρωμαϊκό Μαρτυρολόγιο, αλλά οι Βενεδικτινοί τιμούν τη μνήμη του στις 27 Νοεμβρίου. P.MOR – S.SAUL.

Βιβλιογραφία:

Olivato, R., *Sacrarī, santi patroni e preghiere military*, Padova: Messaggero 2009· Vago, Maria, *Piccole storie di grandi santi*, Padova: Messaggero 2007· Lazzarin, Piero, *Il libro dei Santi. Piccola enciclopedia*, Padova: Messaggero 2007.

Απολινάριος απολογητής. Επίσκοπος Ιεραπόλεως της Φρυγίας. Έζησε στους χρόνους του Μάρκου Αυρηλίου (161-180). Μνημονεύεται με θαυμασμό από τον Ευσεβίο ως επίσκοπος και συγγραφέας. Το συγγραφικό του έργο κινήθηκε σε δύο άξονες. Κατ' αρχάς, ως απολογητής έγραψε «Λόγον προς τον βασιλέα απολογητικόν» (Μάρκο Αυρήλιο), «Προς Έλληνας» (πέντε συγγράμματα), «Περί αληθείας» (δύο βιβλία) και «Προς Ιουδαίους» (δύο βιβλία). Όταν άρχισε η δράση του αιρεσιάρχη Μοντανού, ο Απολινάριος αντιμετώπισε τις κακοδοξίες του, γράφοντας «Κατά της των Φρυγῶν αιρέσεως» (μοντανισμού). Μάλιστα, το αντιμοντανιστικό του αυτό έργο ήταν

τόσο αξιόλογο, ώστε το συνιστούσε με προθυμία ο Σεραπίων Αντιοχείας. Στον Απολινάριο αποδίδεται αμφιβόλου γνυσιότητας έργο «Περί του Πάσχα». Γ.ΔΙΑ.

Βιβλιογραφία:

Χρήστου, Π. Κ., *Ἑλληνική Πατρολογία*, τ. 2, Θεσσαλονίκη: ΠΙΠΜ 21981· Παπαδόπουλος, Στ., *Πατρολογία*, τ. 1, Αθήνα: Παρουσία 2000· Φειδάς, Βλ., *Εκκλησιαστική Ιστορία*, τ. 1, Αθήνα: Διήγησον 2002· ΘΗΕ 2 (1963)·Altaner, B., *Patrology*, μτφ. H.G. Graef, New York: Herder & Herder 1960· Cayré, F., *Manual of Patrology and History of Theology*, μτφ. H. Howitt, Paris: Desclée 1940.

Απολινάριος ο πρεσβύτερος. Γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια στις αρχές του 4^{ου} αι. Δίδαξε γραμματική αρχικώς στη Βηρυτό της Φοινίκης και αργότερα (335) στη Λαοδικεία της Συρίας. Εκεί νυμφεύτηκε και απέκτησε υιό, τον μετέπειτα αιρεσιάρχη Απολλινάριο, επίσκοπο Λαοδικείας. Οι δύο Απολινάριοι συνδέθηκαν με στενή φιλία με τους εθνικούς σοφιστές Λιβάνιο και Επιφάνιο, πράγμα που οδήγησε στον αφορισμό τους από τον Θεόδοτο Λαοδικείας. Η μετάνοια που επέδειξαν είχε ως αποτέλεσμα την επανένταξη τους στην Εκκλησία και τη χειροτονία, του μεν πατρός, σε πρεσβύτερο του δε υιού, σε διάκονο. Μετά την απαγόρευση του Ιουλιανού (362) να συμμετέχουν οι χριστιανοί στην ελληνική παιδεία, ο Απολινάριος ανέλαβε τη διαμόρφωση των Γραφών στη μορφή της κλασικής γραμματείας. Συνέταξε δε και πολλά ποιήματα σε μέτρα αρχαιοελληνικά. Η τραγωδία *Χριστός Πάσχα* θεωρείται δικό του έργο. A.ZAX.

Βιβλιογραφία:

Σωζόμενος, *Εκκλησιαστική Ιστορία*, Στ΄, 25, PG 67:1357A-1361B· Σωκράτης, *Εκκλησιαστική Ιστορία*, Β΄, 46, Γ΄, 16, PG67:361C-364C, 417C-424A· ΘΗΕ 2 (1962) 1113-1114· Κοντογόνης, Κων., *Φιλολογική και κριτική ιστορία των αγίων της Εκκλησίας Πατέρων*, τ. 2, Αθήνα: Βλαστός 1853· Παπαδόπουλος, Στ., *Πατρολογία*, τ. 2, Αθήνα: κ.ε. 1990· Χρήστου, Κ.Π., *Ἑλληνική Πατρολογία*, τ. 4, Θεσσαλονίκη: ΠΙΠΜ 1989· Young, M.E. (Rev.), "Apollinaris the Elder", στο *A Dictionary of Christian Biography and Literature to the end of the sixth century*, MI (USA) 2000, σ. 64.

Απολινάριος ο Λαοδικεΐας. Αιρετικός θεολόγος. Βίος. Γεννήθηκε περί το 312 στη Λαοδικεία της Συρίας. Ο πατέρας του, ονομαζόμενος επίσης ο Απολινάριος, ιερέας και γραμματικός καταγόμενος από την Αλεξάνδρεια, τον δίδαξε τα πρώτα γράμματα και του ενέσπειρε αγάπη για τη θύραθεν σοφία. Μετά από λαμπρές σπουδές, για πολλά χρόνια, ήσκησε το επάγγελμα της ρητορικής, ενώ ήταν γνώστης και της εβραϊκής γλώσσας (Ιερώνυμος, *De viris illustribus* 104). Η πολυμαθειά του, κατά τον ιστορικό Φιλοστόργιο, συγκρίνεται με αυτήν του Μ. Βασιλείου και Γρηγορίου Θεολόγου (Εκκλ. Ιστ., Η΄, ια, PG 65:564-565). Και οι δύο Απολινάριοι, πατέρας και υιός, συνδέονταν φιλικά με τον εθνικό σοφιστή Επιφάνιο, του

οποίου μάλιστα παρακολουθούσαν διαλέξεις και συζητήσεις. Η συμμετοχή τους σε λατρευτική συγκέντρωση που οργάνωσε ο Επιφάνιος εξόργισε τόσο πολύ τον επίσκοπο Λαοδικείας Θεόδοτο, ώστε να τους αφορίσει. Τελικώς, κατά τον Σωζομένο, η ειλικρινής και έμπρακτη μετάνοιά τους έγινε δεκτή από τον Θεόδοτο και έτσι αποκαταστάθηκε η εκκλησιαστική κοινωνία τους (Εκκλ. Ιστ., Sch 495 (2005) VI,25). Πιθανολογείται ότι τότε ο πατέρας Απολινάριος χειροτονήθηκε πρεσβύτερος και ο υιός αναγνώστης.

Ο Απολινάριος συνδεόταν φιλικά με τον Μ. Αθανάσιο, ο οποίος, κατά την επιστροφή του από τη δεύτερη εξορία, διήλθε από την πόλη του φίλου του και δέχθηκε τη φιλοξενία του ιδίου και του πατέρα του. Το 343 ο καταδικασθείς από την ορθόδοξη σύνοδο της Σαρδικής ομοιουσιανός Γεώργιος Λαοδικείας, αντέδρασε με εχθρότητα προς τον Απολινάριο και τον κατέστησε «ακοινωνητον και της Έκκλησίας άλλτριον» (Σωζομένος, *Εκκλ. Ιστ.*, ό.π.). Ο Επιφάνιος Κύπρου μας πληροφορεί, χωρίς αυτό να είναι βέβαιο, ότι εξορίστηκε.

Η χειροτονία του σε πρεσβύτερο τοποθετείται περί το 355/6. Το 360/1, με τη σύμπραξη των Ορθοδόξων, η σύνοδος της Κωνσταντινουπόλεως καταδίκασε τον Γεώργιο Λαοδικείας σε έκπτωση από τον θρόνο του. Στη θέση του καταδικασθέντος εξελέγη ο Απολινάριος, παρά το γεγονός ότι η εκλογή του έπασχε κανονικώς. Όμως, εν τέλει, με παρέμβαση του Μ. Αθανασίου, αναγνωρίστηκε από τους ορθοδόξους της Ανατολής και από την Εκκλησία της Ρώμης.

Ως επίσκοπος, ο Απολινάριος αντέδρασε με σφοδρότητα στο διάταγμα του Ιουλιανού (362) που απαγόρευσε στους χριστιανούς να διδάσκουν ρητορική, φιλολογία και φιλοσοφία. Μαζί με τον πατέρα του ίδρυσε σχολή και επιδόθηκε στη συγγραφή ωδών, ποιημάτων, διαλόγων, τραγωδιών και κωμωδιών με θεματολογία βιβλική. Την εποχή εκείνη έγραψε τα έργα *Κατά Πορφύριου* και *Υπέρ αληθείας* τα οποία και απωλέσθηκαν, αν και πιθανολογείται ότι το συγγραφικό του έργο ήταν πολύ πλουσιότερο.

Η στάση του κατά του Ευνομίου και του Μάρκελλου Αγκύρας καθώς και των προδρόμων του αρειανισμού Ωριγένους και Διονυσίου Αλεξανδρείας τον κατέστησαν αρχικώς σεβαστό στη συνείδηση του Μ. Αθανασίου και των Καππαδοκῶν, ώστε ο Γρηγόριος Θεολόγος να χαρακτηρίζει τη μετέπειτα διαμάχη τους ως «ζυγομαχία αδελφική» [Λόγος ΚΒ΄, Sch 280 (1980), σ. 246²⁵⁻²⁶, (PG 35:1145AB)]. Ο Επιφάνιος Κύπρου τον αποκαλεί «πρεσβύτε, σεμνοπρεπή και άει αγαπητό». Γι' αυτό εκφράζει την κατάπληξη του, όταν πληροφορείται από τους μαθητές του Απολινάριου τις αιρετικές του απόψεις. Δεν μπορούσε αρχικώς να πιστέψει ότι αυτή προερχόταν από τον διδάσκαλό τους και προσπάθησε να διακριβώσει αν

